

20 ta' Lulju, 1993

Imħallfin: –

**S.T.O. Prof. Giuseppe Mifsud Bonnici LL.D. – President
Onor. Joseph A. Herrera Bl.Can., Lic.Can., LL.D.
Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.**

Dr. David Tonna *noe*

versus

John Ross *et noe et*

Irkupru ta' Kreditu – Dekadenza mill-Benefiċċju tat-Terminu – Penali

L-atturi fittxew sabiex jgħbru kreditu għal oġġetti forniti.

Ġie miċħud aggravju mill-Qorti ta' l-Appell illi l-ewwel Qorti ma setgħetx tikkundanna lill-konvenuti jħallsu mingħajr qabel dikjarazzjoni li huma debitori ta' l-atturi. La darba f'att ta' Ċitazzjoni jkun hemm talba għall-kundanna ta' ħlas ma hemmx għalfejn li din tiġi ppreċeduta b'talba għad-dikjarazzjoni li min ser jiġi kkundannat iħallas huwa debitur.

Il-Qorti ta' l-Appell sabet illi l-ftehim kien li jekk ma jithallsux żewġ ammonti determinati, f'żewġ dati determinati, allura f'dik id-data jkun dovut ammont akbar miż-żewġ ammonti li kellhom jithallsu. Dwar interpretazzjoni tal-kuntratt ġew miċħuda aggravji in konnessjoni mad-dekadenza mill-benefiċċju għat-terminu tal-ħlas u penali.

Ġiet ikkonfermata l-kundanna għall-ħlas mill-ewwel Qorti.

1. Il-kumpanija estera rrikorriet fil-Qorti tal-Kummerċ u talbet lil dik il-Qorti biex (a) tiddikjara s-soċjetà konvenuta debitorici tagħha fis-somma ta' għoxrin elf disa' mija u sebgħa u għoxrin lira (Lm20,927) a bażi ta' skrittura tal-11 ta' Settembru, 1987; (b) tikkundannaha biex tħallasha dan l-ammont; (ċ) tiddikjara lill-konvenut John Ross personalment debitor tagħha fl-istess ammont, *in solidum* ma' l-istess soċjetà konvenuta, u (d) tikkundannah iħallasha, bħala debitor solidali mal-kumpanija konvenuta, l-istess ammont;

2. Il-konvenuti eċċepew illi (a) l-pagament li kellu jsir minnhom, fit-30 ta' Novembru, 1987, skond l-imsemmija skrittura ma setax isir, għal raġunijiet imputtabbli, għall-attur *nomine*; illi l-istess attur ma onorax l-obbligazzjonijiet assunti fl-istess skrittura;

3. L-ewwel qorti ddeċidiet il-kawża fl-20 ta' Ġunju, 1990, u l-parti essenzjali tas-sentenza se tiġi rrapportata hekk:

“... is-soċjetà attriċi kienet forniet lis-soċjetà konvenuta bl-apparat għall-istallazzjoni ta' “*water chute project*” f'Baħar iċ-Ċagħaq, Malta. Sussegwentement jidher li nqalghu xi kwistjonijiet bejniethom dwar il-kwantità ta' l-oġġetti u materjal furniti, però l-istess soċjetajiet kienu waslu f'kompromess, permezz ta' skrittura privata tal-11 ta' Settembru, 1987, fis-sens li ġej:

“(1) *LTP acknowledges that (save what is hereon agreed upon), the outstanding credit due to Befá by LTP for the supply of goods is of LStg. 62,252.47 payable on the 1st June 1987, with interest at 8% thereafter, for which amount Befá holds two bills of exchange (hereinafter referred to as the Full Credit)*”;

“(2) by way of compromise, Befaf, in order to settle the matter, avoid lengthy and costly litigation, concedes that the full credit be reduced to LStg. 52,000 (hereinafter referred to as the reduced credit), provided that LTP fulfills its payments obligations as hereon agreed which is to be paid as to LStg. 26,000 on the 30th September, 1987, and as to the remaining LStg. 26,000 on the 30th November, 1987”;

“(3) LTP hereby ... acknowledges ... that Befaf has honoured all its obligations under the contract, without prejudice to the guarantees already given by Befaf to LTP and to any latent defects in the goods supplied”;

“(4) Payment of the reduced credit would constitute full and final payment, in view of the said compromise, provided that in the event that there is a default (either in the amount paid or on the date) of any of the above payments, then the full credit as stated under para. 1 above (i.e. LStg. 62,252.47) will become immediately due with 8% interest from the said maturity dated, until date of effective payment. Upon final payment as above said, Befaf will surrender the two Bills of Exchange”;

“(5) In warranty of the execution of LTP’s obligations, Mr. John Ross is personally also hereon signing, and jointly and severally guaranteeing as surely (without any benefit of discussion whatsoever) the payments due as above said by BEFA, so that Mr. Ross will be immediately obliged to pay to BEFA any and all amounts not duly paid by LTP as per this agreement”;

Illi m’hemmx kuntrast bejn il-partijiet illi l-kopja ta’ l-iskrittura msemmija, li minnha huma riprodotti l-estratti ta’ hawn fuq, hija kopja fidila ta’ l-original. Mill-istess skrittura

jidher li l-espressjoni “*LTP*” tirreferi għas-soċjetà konvenuta; u l-espressjoni “*Befa*” tirreferi għas-soċjetà attriċi;

Illi mill-premess jitnissel li l-partijiet kienu waslu biex iffissaw l-ammont dovut mis-soċjetà konvenuta lis-soċjetà attriċi fis-somma ta’ LStg. 62,252.47 u li din is-somma kienet dovuta fl-1 ta’ Ġunju, 1987, bl-imghax tat-8 fil-mija fis-sena wara dik id-data (i.e. mit-2 ta’ Ġunju, 1987). Izda, in linea ta’ transazzjoni s-soċjetà kreditriċi obligat ruħha li tircievi l-ammont ridott ta’ LStg. 52,000 in pjena sodisfazzjon tal-kreditu tagħha bil-**kondizzjoni espressa** li s-soċjetà debitrīci thallas dan l-ammont ridott, żewġ pagamenti ugwali wieħed fit-30 ta’ Settembru, u l-iehor fit-30 ta’ Novembru tas-sena 1987; u li f’każ ta’ inadempjenza da parti tas-soċjetà debitrīci, allura l-kreditu kollu jsir immedjatament dovut bl-imghax kif miftiehem;

Illi m’hemmx kuntrast bejn il-partijiet li s-soċjetà konvenuta hallset l-ewwel pagament ta’ LStg. 26,000 puntwalment; però naqset li thallas it-tieni pagament fiż-żmien miftiehem liema pagament fil-fatt hallsitu fl-24 ta’ Marzu, 1988 (jigifieri fil-mori ta’ din il-kawża). Bir-rispett kollu lejn id-difensur tal-konvenuti, il-kwistjoni involuta mhix waħda ta’ dekadenza mill-benefiċċju tat-terminu, imma pjuttost ta’ li avverrat ruħha l-kondizzjoni risoluttiva espressa, billi s-soċjetà konvenuta naqset milli tesegwixxi l-obbligazzjoni minnha assunta li thallas id-debitu ridott *entro* ċertu żmien, u b’hekk il-partijiet irrevertew għall-posizzjoni li kienu fiha qabel ma gie ridott id-debitu tas-soċjetà konvenuta, u kwindi jitnissel li s-soċjetà attriċi għandha dritt tesigi l-kreditu tagħha intier;

Il-konvenuti *proprio et nomine* qalu fin-nota ta’ l-eċċezzjonijiet tagħhom li l-pagament ma sarx fiż-żmien miftiehem

għal raġunijiet imputabbli esklussivament lis-soċjetà attriċi; però ma spjegawx għaliex. Mhux biss, iżda kif qabel l-istess konvenut John Ross il-ftehim inkorporat fl-iskrittura in kwistjoni, li fuqha hija bbażata l-kawża, kienet biss bejn iż-żewġ soċjetajiet kontendenti f'din il-kawża; u għalhekk kull raġuni, anki jekk valida, imputabbli lill-kumpanija *Cadazzo U.K. Ltd.* hija estranea għal din il-kawża. Inltre, jekk din l-aħhar imsemmija li magħha milli jidher saret l-ordni originali li għall-materjal u apparat impjegat fil-“*water chute project*” in kwistjoni, kellha xi kredituri fl-Ingilterra, din ma kinitx materja li tolqot lill-konvenuti, *molto più* sakemm dawn ma kinux miżmuma milli jhallsu skond il-liġi, per eżempju, b'mandat ta' sekwestru mahruġ f'idejhom - u ma tirriżulta ebda ċirkostanzi tali li impediet lill-konvenuti legittimament milli jhallsu lill-attur *nomine*;

Illi fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħhom il-konvenuti jissottomettu wkoll li ċ-ċitazzjoni hija karenti mit-talba sostanzjali rigwardanti d-dikjarazzjoni dwar id-dekadenza mit-terminu għall-pagament, u din il-karenza ġgib magħha n-nullità taċ-ċitazzjoni. Bir-rispett kollu lejn id-difensur tal-konvenuti din is-sottomissjoni ma tregix, għas-sempliċi raġuni li t-talbiet attriċi m'humix ibbażati fuq dekadenza mit-terminu għall-pagament, imma fuq inadempjenza da parti tas-soċjetà konvenuta li thallas skond il-ftehim u għalhekk avverat ruħha l-kondizzjoni li bħala konsegwenza tagħha l-ammont intier originarjament dovut, li altrimenti ma kienx ikun dovut, irravviva ruħu. Fi kwalunkwe każ id-difett allegat m'għandux iwassal għan-nullità taċ-ċitazzjoni;

Illi l-konvenuti ssottomettew ukoll, fl-istess nota ta' osservazzjonijiet, li t-talbiet separati għall-kundanna tas-soċjetà konvenuta bħala d-debitur principali u tal-konvenut John Ross,

in testa propria, bhala l-garanti ma messhomx saru, għaliex dan iwassal għall-fatt li l-konvenuti jigu kkundannati li jhallsu doppjament. Din is-sottomissjoni tal-konvenuti tidher iġġustifikata, però dan ma jwassalx għan-nullità taċ-ċitazzjoni. Ovvjament, din ma kinitx l-intenzjoni ta' l-attur *nomine*; però l-Qorti mil-lat ta' ekwità ser tittratta t-talbiet flimkien daqs li kieku kienu talba waħda;

Illi finalment mill-provi proċesswali u għar-raġunijiet fuq esposti jitnissel sodisfacentement li s-soċjetà konvenuta għadha debitorici ta' l-attur *nomine* (wara li jiġi meħud in konsiderazzjoni l-pagament li sar minnha fil-mori tal-kawża) fis-somma ta' LStg. 10,252.47 oltre l-imgħax fuq dan l-ammont mit-2 ta' Ġunju, 1987; u illi l-konvenut John Ross huwa responsabbli għall-ħlas ta' l-istess ammont solidalment mas-soċjetà konvenuta li hija d-debitorici prinċipali;

Illi finalment dwar it-tieni eċċezzjoni ma jirriżultax li l-attur *nomine* b'xi mod naqas milli jonora l-obbligi tiegħu;

Illi skond ir-rata tal-kambja prevalenti llum mahruġa mill-Bank Ċentrali ta' Malta kull lira Maltija hija ekwivalenti għal LStg. 1.7826. B'hekk LStg. 10,252.47 igibu għal Lm5751.41ċ;

Għal dawn il-motivi:

Tiddeċidi billi tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti kif imharrka, li tipprovdi fuq it-talbiet attrici billi tikkundanna lill-konvenuti John Ross u Carmelo Brincat għan-nom u in rappresentanza tas-soċjetà kummercjali *Leisure and Theme Park Ltd.* u lill-konvenut John Ross f'ismu proprju, *in solidum* bejniethom, ihallsu lill-attur *nomine* s-somma hawn fuq

imsemmija ta' Lm5751.41ċ bl-imghax tat-8 fil-mija fis-sena fuq l-istess ammont mit-2 ta' Ġunju, 1987;

L-ispejjeż kollha jithallsu mill-istess konvenuti *in solidum* bejniethom'';

4. Il-konvenuti appellaw għaliex:

(a) L-ewwel Qorti qatt ma setgħet tghaddi għall-kundanna tal-hlas qabel ma tiddikjarahom debituri skond kif mitlub fiċ-ċitazzjoni; (b) illi l-kwistjoni tirrigwarda dekadenza mill-benefiċċju tat-terminu; (ċ) li dak li l-Qorti ddiskriviet bhala kondizzjoni risoluttiva ma taqbilx ma' dak li hemm fil-Kodiċi Ċivili; (d) illi sostanzjalment dak li huma qegħdin jigu kkundannati li jhallsu hija penali u allura għandu japplika favur tagħhom l-artikolu 1122 tal-Kodiċi Ċivili;

5. L-ewwel aggravju huwa ta' natura proċedurali, u jippretendi li l-Qorti ma setgħetx tghaddi biex tikkundanna lill-konvenuti li jhallsu flus lill-kumpanija attriċi qabel ma tiddikjarahom debituri, kif talbet l-istess ċitazzjoni;

Dan skorrett, kif hija skorretta ċ-ċitazzjoni. Għaladarba f'att ta' ċitazzjoni jkun hemm talba għall-kundanna ta' hlas, m'hemmx għalfejn din tiġi preċeduta, b'talba għal dikjarazzjoni li min se jiġi kkundannat ihallas, huwa debitur - mhix neċessarja, għaliex hija implicita fil-kundanna għall-hlas, mhux biss, imma hija addirittura żejda, u tista' tkun fonti ta' spejjeż inutili - tant illi meta fis-sentenza appellata ntqal illi:

“il-Qorti mil-lat ta' ekwità ser tittratta t-talbiet flimkien daqs li kieku kienu talba wadha'';

keilha ssegwi regolamentazzjoni fil-kap ta' l-ispejjeż illi d-domandi kollha ta' l-attur *nomine* kellhom jitqiesu bhala domanda waħda u l-konvenuti kellhom jigu kkundannati li jhallsu ta' dik biss, u kull spiża oħra kkawżata mill-prolissità tad-domandi, kif esposti fiċ-ċitazzjoni, - jithallsu mill-attur *nomine*;

Naturalment, talba biex xi hadd ikun iddikjarat debitur, hija ġġustifikata, anki mill-*punto di vista* ta' l-ispejjeż, meta din, fiċ-ċitazzjoni, ma tkunx segwita minn talba għall-kundanna ta' l-istess debitur, biex iħallas, billi m'hum iex rari l-każijiet fejn sempliċi dikjarazzjoni ta' indebitament, hija neċessarja;

6. It-tieni aggravju, li jista' jiġi akkoppjat mar-raba' wieħed, jinsisti fuq l-interpretazzjoni ta' l-iskrittura bejn il-partijiet tal-11 ta' Settembru, 1987 - Dokument A - li din timporta dekadenza mill-benefiċċju tat-terminu, u alternattivament jew konsegwentement, li dak li qed titlob is-soċjetà attriċi biex l-appellanti jhallsu, hija penali, minhabba inadempjenza kuntrattwali;

L-ebda waħda minn dawn ma hija korretta;

(a) Dekadenza mill-benefiċċju tat-termini, tirrikorri meta lid-debitur jiġi konċess li minflok ikun obligat li jhallas dejn speċifikat malli dan huwa normalment dovut - l-ammont intier f'daqqa u f'data speċifika - huwa jkun jista' jhallas l-istess dejn, fl-istess ammont, però, mhux f'daqqa, imma diviż f'tant rati, f'dati diversi. Id-dekadenza minn dan il-benefiċċju tal-modalità tal-pagament tas-somma dovuta, timporta r-riversjoni għar-regola generali li kull dejn irid jithallas kollu fid-data li fiha jimatura. Hawnhekk il-ftehim kien li jekk ma jithallsux żewġ ammonti determinati, f'żewġ dati determinati, allura jkun dovut,

f'dik id-data, ammont **akbar** miż-żewġ ammonti li kellhom jithallsu. Għalhekk wiehed ma jistax jitkellem fuq dekadenza mill-benefiċċju li dejn jithallas matul u f'ċerti termini ta' żmien, imma li l-istess dejn jithallas f'daqqa fid-data tad-dekadenza, imma minn obligazzjoni li **dejn akbar** jithallas milli d-dati għal pagament ta' **dejn iċken** ma jiġux irrispettati. L-obbligazzjoni hija differenti. Hawnhekk il-konsegwenza tan-nuqqas ta' pagament f'żewġ dati separati ta' ammont ridott ta' prezz, hija illi l-ammont **originali mhux ridott**, ikun dovut immedjatament;

(b) Penali, – fil-kamp ċivili u kummerċjali, timplika neċessarjament, **hlas addizzjonali**, għad-debitu prinċipali, mentri, fil-każ prezenti, dak li ġie miftiehem huwa li fin-nuqqas ta' pagament tad-dejn kif ridott, ikun dovut pagament tad-dejn originali, qabel ma ġie kondizzjonalment ridott;

7. Fil-petizzjoni ta' appell jingħad illi:

“hawnhekk *si trattava* ta' dekadenza mill-benefiċċju tat-terminu u mhux il-każ ta' xi avverazzjoni (*sic*, presumibbilment: “li avverat ruħha l-kondizzjoni, eċċ.”) ta' kondizzjoni risoluttiva espressa...”;

Huwa veru li l-espressjoni li hawn fuq, tpoġġiet *in parentesi*, hija użata fis-sentenza appellata, però dan l-użu huwa lingwistikament impreciz imma dak li riedet tgħid l-ewwel Qorti jirriżulta ċar meta jittiehed is-sens tal-paragrafu kollu fejn dawk il-kliem jirrikorru;

Naturalment, huwa minnu li kondizzjoni risoluttiva tfisser illi meta l-kondizzjoni tavverra ruħha, din, *ipso jure* jew *ope legis*, ixxolji l-kutnratt, mentri hawn, fil-każ *de quo agimur*, dak

li javverra ruġu, m'huwiex ix-xoljiment tal-kuntratt iżda **riversjoni** għall-kuntratt oriġinali bejn il-partijiet inkwantu t-termini tat-transazzjoni miftehma fil-11 ta' Settembru, 1987, ma ġewx irrispettati. U dan huwa dak li qiegħda tgħid is-sentenza appellata, għalkemm ġiet indotta biex tuża imprecizament il-frazi "risoluzzjoni risoluttiva";

8. Għal dawn ir-raġunijiet, l-appell tal-konvenuti ma jistax jiġi milqugħ u s-sentenza appellata hija sostanzjalment ikkonfermata flief għal dak li ntqal fil-paragrafu 5 *supra* li jista' jinċiedi fuq il-kap ta' l-ispejjeż – skond il-każ;

L-ispejjeż taż-żewġ istanzi, fit-termini ta' l-istess paragrafu 5 huma a karigu tal-konvenuti, solidament bejniethom, u l-bqija, jekk u kif, – skond il-każ – għall-attur *nomine*.

